

The material of the piano cycle «Masks» (1915–1916) by Karol Szymanowski, which shows «significant» images of the West (Tristan, Don Juan) and the East (Scheherazade), substantiates the idea of the realization of the phenomenon of Orient and the Occident «cultural meeting» as types of thinking, which laid the foundations for their further mutual recognition and interpenetration in musical art, the formation of new stylistic paths in the modernism development during the following decades of the 20th century, the understanding of the «Other» not only in that time society, but also in the present.

It is claimed that «Masks» by K. Szymanovsky is one of the piano cycles that marked the embodiment of the modernist worldview, as, for example, a number of cycles by Ukrainian composers – «Love» by V. Barvinsky, «Porcelain Cups» by V. P. Zaderatsky, «Reflections» by B. Lyatoshinsky, suites «Crimean Sketches» by S. Bortkevych, «Little things» by M. Kolessa, etc.

Key words: piano works by K. Szymanovsky, the cycle «Masks», modernism, Orient, Occident, «cultural meeting».

UDC 78.08

ORIENT AND OCCIDENT : WHAT THE «MASKS» BY KAROL SHYMANOVSKY HIDE

Denys Bodnar – postgraduate student at the Ukrainian Music Studies and Folk Instrumental Art Department in Vasyl Stefanyk Prykarpattia National University, lector at the Qatar Music Academy

The purpose of the article: to reveal the semantic and stylistic features of the combination of oriental and occidental types of thinking as evidence of a «cultural meeting» in the piano cycle «Masks» by Karol Szymanowski. *Research task:* to analyze the plays of the «Masks» cycle through the declared prism; to reveal the semantics of the West and the East in the program load of the plays and to follow the ways of its implementation.

Research methodology. The topic of the article required the use of such methods as cultural and integral musicological analysis. The first of them became a prism for understanding the «cultural meeting» of the Orient and the Occident as types of thinking. The second gave the specified features in the piano cycle «Masks» by Karol Szymanowski.

The results. In general, the cycle «Masks» is a vivid example of musical symbolism, while we can state that the embodiment of oriental imagery is dominated by impressionistic style, based on the search for sound color, secession, represented by exquisite linear writing, and vivid allusions to Arabic («Scheherazade») and Ibero-Moorish («Serenade of Don Juan») cultures, sophisticated exoticism. On the other hand, when portraying images characteristic of Occidental culture, the stylistics turns out to be late romantic and expressionistic, which cultivates a special power of feeling and its dynamic development, as well as a kind of expressive scherziness associated with it. At the same time, in the plays there are also numerous examples of a combination of the specified types of thinking, which reflect, respectively, «state» and «action», which gives the cycle a special originality.

Novelty. The scientific novelty of the research lies in the semantics interpretation of the cycle «Masks» by Karol Szymanovsky as a reflection of the Occident and the Orient «cultural meeting».

The practical significance. The results of this study can be used in courses on the culture history and the piano art history in higher education institutions.

Key words: piano works by K. Szymanovsky, the cycle «Masks», modernism, Orient, Occident, «cultural meeting».

Надійшла до редакції 19.08.2024 р.

УДК 7.06 (477)

ПРИНЦИПИ ДЕКОНСТРУКЦІЇ У СУЧАСНОМУ ВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ : УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Надія Копилова – кандидат культурології, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури, Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-0407-8185>

DOI: <https://doi.org/nadiya.kopylova02@gmail.com>

Марина Сапунова – кандидат архітектури, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури, Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-7643-488X>
sapunovamar@gmail.com

Досліджується специфіка практик деконструкції у творчості українських митців кінця ХХ – ХХІ століття з огляду на суспільні реалії. Встановлено, що сучасне візуальне мистецтво виступає інструментом самоідентифікації нації та простором переосмислення важливих для української культури настанов і наративів. Розглянуто основні напрями творчої діяльності художників у цьому контексті: деконструкція історичного досвіду, національних культурних символів і переосмислення національної ідентичності; деконструкція соціальних та політичних міфів минулого і сучасності; деконструкція суспільних уявлень про гендер і гендерні відносини. Постмодерністські трансформації художнього простору, поява нових художньо-мистецьких форм, розширення арсеналу художніх засобів завдяки використанню нових технологій дозволяють художникам здійснювати ґрунтовні та багатоаспектні дослідження сучасних соціокультурних реалій.

Ключові слова: деконструкція, сучасне візуальне мистецтво, арт-практика, українська культура, ідентичність.

Постановка проблеми. Мистецтво, як особливий вид людської діяльності, відіграє значну роль у соціокультурному, інтелектуальному та емоційному розвитку суспільства. Протягом останніх півстоліття практики сучасного мистецтва досить далеко вийшли за межі традиційної естетики та виступають широким полем для публічної рефлексії стосовно проблематики різних аспектів людського життя. Вітчизняний арт-простір сьогодення не є винятком: українське мистецтво знаходиться у контексті міжкультурного діалогу, сприймає культурні тенденції Заходу та здійснює їхню рефлексію з оглядом на національну специфіку української культури.

В умовах світоглядних та соціальних трансформацій, що відбуваються в українському суспільстві протягом останніх десятиліть, мистецтво постає інструментом і простором переосмислення накопиченого соціокультурного досвіду. У цьому контексті принципи деконструкції відіграють важливу роль у сучасних арт-практиках. Деконструкція в мистецтві – це не лише руйнування старих форм, але й аналіз та переосмислення усталених світоглядних концепцій, пошук нових інтерпретацій, а також нових художніх і технологічних засобів для вираження авторського задуму. Українські художники активно використовують принципи деконструкції для створення арт-об'єктів, що ставлять під питання існуючі культурні настанови й наративи, які сприймаються свідомістю як «природні» та закономірні.

Ступінь розробленості проблеми. Проблематика деконструкції у сучасному візуальному мистецтві постає предметом досліджень як у західноєвропейському, так і українському науковому дискурсі. Принципи деконструкції, сформульовані у філософській теорії Жака Дерріда, справили вплив на формування підходів до аналізу художніх творів, зокрема у контексті переосмислення їхнього змісту, форми і культурного контексту. Вітчизняні дослідниці Р. Безугла [2] та О. Заруцька [5] аналізують особливості використання теоретичних засад деконструктивізму в сучасних мистецтвознавчих дослідженнях. Низка дослідників, серед яких Є. Буцикіна, [3], Г. Култер-Сміт [10], Н. Кушнірук [6], А. Ложкіна [7], М. Хейкілля [12], В. Чуркіна [9], зазначають, що у контексті художніх процесів кінця ХХ – першої третини ХХІ століття деконструкція постає як творчий метод, що допомагає художнику втілити ідейний задум твору. Також проблематика деконструкції, як творчого методу, розробляється українськими науковцями на матеріалі різних сфер художньої культури: моди та дизайну одягу (Т. Мельник, Н. Паранько, Х. Шевчук), дизайну інтер'єрів (І. Кузнецова), архітектури (М. Астанін, О. Криворучко, С. Шліпченко) тощо. При цьому саме образотворче мистецтво та певний корпус сучасних арт-практик (перформанс, інсталяція, відеоарт тощо) демонструють глибинне переосмислення соціокультурних настанов минулого через деконструкцію. Це стало визначальним чинником вибору матеріалу для проведеного дослідження. Сучасні художні практики суттєво виходять за рамки класичної образотворчості та виразності, тому у тексті даної статті використано термін «сучасне візуальне мистецтво» [1], [3], [11] з огляду на зміни у розумінні сутності та призначення мистецтва, що відбувалися протягом останніх півстоліття.

Отже, *метою* дослідження є визначення специфіки практик деконструкції у творчості українських митців кінця ХХ – ХХІ століття з огляду на національний соціокультурний контекст.

Виклад основного матеріалу. Епоха постмодерну відкрила новий важливий етап у розвитку різних сфер людської культури, де фундаментальними принципами стали поняття культурної плюральності, відмови від «великих нарративів», цитатності, «колажності організації культурного простору» [4; 145]. У цьому контексті особливо значення набула проблема переосмислення соціокультурного досвіду минулого та формування нових стратегій аналізу реальності. Однією з таких стратегій постав метод деконструкції, розроблений одним із відомих теоретиків постмодерну Жаком Дерріда (1930–2004 рр.). Основною ідеєю деконструкції стало критичне переосмислення структур, що традиційно вважаються «незмінними» або «об'єктивними». «Постмодерна версія історії мистецтва, яку представляє деконструктивізм, робить наголос на «перенесення» мистецьких витворів із одного контексту в інший засобами їхньої інтерпретації» [5; 58].

Сучасні художники кидають виклик традиційним уявленням про мистецтво, заховаючи глядача до критичного мислення та багатогранного сприйняття художніх творів. Перехід до епохи постмодерну «став яскравим періодом модифікації мистецьких форм, перекодуванням мистецької мови, зміни темпоральних структур у художньому процесі» [8; 85]. До основних характеристик нової мистецької парадигми можемо віднести відмову від універсальних істин, інтертекстуальність, зниження градуса серйозності за допомогою іронії та постмодерністської гри, руйнування меж між «високим мистецтвом» і масовою культурою, активне використання нових технологій (цифрове мистецтво, медіатехнології тощо), насиченість візуальних образів, важливість взаємодії з реципієнтом. При цьому мистецтво стає інструментом самоідентифікації митця та формою публічного висловлювання. «Художній простір став простором соціальним, а естетичний ідеал – маркером особистісних цінностей і можливостей самопрезентації людини в суспільстві, при цьому співвідношення естетичного ідеалу й декларованих «ззовні» культурних цінностей є досить умовним» [2; 129]. На відміну від модернізму та авангарду,

постмодерністське мистецтво не прагне розірвати зв'язки з традиціями минулого, а здійснює «творче переосмислення елементів культури минулого, яке може набувати різноманітної форми, залучаючи сучасні художні твори, образи, прийоми мистецтва попередніх епох, маніпулюючи змістом і цитатами, переосмислюючи, здійснюючи діалог» [9; 142]. Одним зі способів такого переосмислення є творче деконструювання традиційних настанов, норм, цінностей, стереотипів, патернів людської поведінки тощо. У контексті деконструкції традиційної форми та образності митці використовують нестандартні засоби, щоб створити розрив між очікуваннями глядача та реальністю зображення. Нерідко у творах сучасного візуального мистецтва можна побачити розбіжність між стилістичними рішеннями і тематикою твору, що змушує глядачів замислитись про те, який неочевидний сенс містить у собі цей твір. В українському візуальному мистецтві принципи деконструкції стали інструментом самовираження, засобом виявлення національної ідентичності та способом переосмислення історичних, політичних і культурних міфів.

Здобуття Україною статусу незалежної держави та період Перебудови, що передував цьому, сприяли подальшому розгортанню міжкультурного діалогу та принесенню до українського мистецтва західних постмодерністських тенденцій. Важливо зазначити, що для вітчизняних художників це були не лише експерименти з альтернативною естетикою в межах відмови від традиційної образотворчості, але, насамперед, пошуки власної ідентичності у нових соціокультурних умовах. «Переосмислення радянського історичного нарративу, деконструкція колоніальних стереотипів... – все це набирає особливого значення» [7; 286] на новому етапі розвитку української культури і суспільства. У пізні 1980-ті рр. у вітчизняному культурно-мистецькому просторі діяла низка неофіційних творчих угруповань, серед яких використанням деконструкції, як художнього методу, особливо вирізняється «Вольова грань національного постеклектизму». До складу цього творчого об'єднання увійшли Костянтин Реунов, Олег Тістол, Марина Скугарева, Олександр Харченко, Яна Бистрова. Учасники «Вольової грані» зверталися до українських історичних, культурних і політичних символів, прагнули переосмислити їх через сучасну естетику. При цьому вони відмовилися від підвищеного пафосу та надмірної серйозності: творчий підхід базувався на принципах іронії, постмодерністської гри, еkleктичного поєднання різних контекстів. «Художники «Вольової грані» з цікавістю спостерігали, як, щойно вийшовши з простору одного історичного міфу, Україна береться конструювати новий» [7; 286]. Їхні роботи не лише зробили значний внесок у формування нової візуальності, але й стали частиною публічної дискусії про роль національної ідентичності в сучасному мистецтві.

О. Тістол, один із провідних сучасних українських художників, створює багатозначні, часом парадоксальні, арт-об'єкти. Його творчість містить у собі твори живопису, графіки, фотографії, інсталяції. Митець прагне переосмислити історичний досвід минулого та національну ідентичність через деконструкцію культурних стереотипів, його роботи демонструють умовний характер та неоднозначність усталених у суспільній свідомості символів, міфів тощо. Творчість О. Тістола парадоксально поєднує у собі старовинну українську символіку, переосмислення радянського культурного досвіду та сучасні глобальні мистецькі тренди. Це додає актуальності його роботам. Також можна зазначити характерну для постмодерністського мистецтва деконструкцію ієрархії між «високою естетикою» та різноманітними кліше масової культури. Зокрема це досягається шляхом іронії, зниження емоційного компонента творів та надання художнім образам симулятивного характеру. Серед відомих робіт О. Тістола можна назвати серію «Українські гроші» 1980-1990-х рр. (дослідження семантики грошових банкнот), створену у тандемі з Миколою Маценком серію «Нацпром» 1990-2000-х рр. (дослідження національних стереотипів, що являють себе у побутовому середовищі), серію «Національна географія» 1998-2004 рр. (дослідження етнічних стереотипів різних культур та переосмислення процесу глобалізації), серію «TV + Реалізм» 2000-х рр. (дослідження симулятивної природи медійних образів) та ін. У 2014 р. О. Тістол разом з іншими українськими митцями взяв участь в арт-проєкті «Нова українська мрія». Художники представили низку нових робіт, що мали на меті переосмислення досвіду минулого та формування уявлення про майбутнє України на тлі подій на Майдані та на Сході країни.

Серед діячів сучасного мистецтва до деконструкції проблематики історичного минулого країни та національної ідентичності зверталися також Жанна Кадірова, Нікіта Кадан, Марія Куліковська, Олександр Ройтбурд, Арсен Савадов, Олексій Сай і багато ін.

Сучасне українське мистецтво є важливим інструментом рефлексії щодо низки суспільних проблем, зокрема, таких, що стосуються широкого спектра питань гендерної ідентичності, тілесності як соціокультурного конструкта тіла, гендерної нерівності тощо. Починаючи з 1990-х рр. вітчизняний культурно-мистецький простір перетворився на поле переосмислення суспільних уявлень про «природу» жінок і чоловіків, їхні ролі у соціумі та пов'язані з цим стереотипи. Серед перших прикладів творчої деконструкції гендерних стереотипів в українському суспільстві можна назвати перформанс Оксани Чепелик «Народження Венери» (1995 р.). Класичний образ (цитату на однойменну картину Сандро

Ботічеллі) мисткиня перенесла у сучасний контекст, де він став інструментом переосмислення ролі жінки в суспільстві. Сучасна «Венера» – прекрасна і безтурботна «богиня» – насправді несе на собі важкий тягар домашніх та інших «жіночих» справ, які символізує мушля, і це сприймалося соціумом 1990-х рр. як «природна» норма. Таким чином, художниця за допомогою творчої деконструкції відомого класичного сюжету виступила з критикою наявної у соціумі гендерної дискримінації і прагнула повернути «Венері» право конструювати свою ідентичність, обирати для себе прийнятні соціальні ролі.

Феміністичну деконструкцію традиційних уявлень про гендер здійснювали Оксана Брюховецька, Ксенія Гнилицька, Анна Звягінцева, Алевтина Кахідзе, Марія Куліковська, Інга Макарова, Ніна Мурашкіна, Леся Хоменко та ін. Також в останнє десятиліття у вітчизняному культурно-мистецькому просторі з'явилася низка арт-заходів, присвячених деконструкції нормативного поняття жіночої краси. Наприклад, це фотопроєкт Діани Андруник «Не така як інші вона» (2019 р.), де в об'єктив фотокамери потрапили жінки з тілесними ушкодженнями (наслідки травм, операцій тощо). Таким чином, мисткиня долучилася до комплексу арт-практик, спрямованих на розширення гендерних нормативів жіночої тілесності.

Певний гендерний перекис у бік фемінності у дискурсі мистецтва пояснюється, зокрема, тим, що низка аспектів жіночого соціокультурного досвіду тривалий час лишалися табуованими для публічного обговорення. Проте у 2010 та 2020-х рр. можна спостерігати значне розширення гендерних тем у мистецтві та різні способи їхньої деконструкції. У цьому контексті можна згадати «Сімпосій: третя стать та кіборги» Наталії Шульте (дослідження проблематики гендерної ідентичності), «Андрогін» Дар'ї Скорубської та «Fruit portraits» Наталії Перегудової (деконструкція традиційних уявлень про маскуліність), творчі проєкти Нікити Кадана, у яких автор аналізує емоційний досвід особистості, сформованої у контексті радянської культури.

Соціально-політичні події останніх десятиліть потребують рефлексії і мистецтво виявляється особливо чутливим у цьому сенсі. Деконструкцію публічних нарративів радянського минулого та сучасного медійного простору здійснює у своїх роботах художник Нікіта (Микита) Кадан. Митець показує як можна зруйнувати певні ідеологічні конструкції, використовуючи самі ж матеріали системи, і при цьому відкривати нові перспективи розуміння історії. У серії малюнків «Фіксація» (2010 р.) він замислюється над методами тоталітаризму, якими радянська система «вибудовувала» для соціуму «слухняних громадян» [6]. Така деконструкція перегукується з концепцією дисциплінарної влади відомого постмодерністського філософа Мішеля Фуко. Деконструкцію певних настанов радянської суспільної свідомості митець також здійснив у роботах «Постамент. Практика витіснення» (2009-2010 рр.), «Бабушка. Мавзолей забезпечення» (2013 р.) тощо. Схожої проблематики торкнувся в інсталяції «Кришталева мрія» (2020 р.) художник Михайло Алексеєнко: це роздум «над радянською ідеологією будівництва кращого життя» [6]. Кришталь у цьому контексті постає символом ідеалізації майбутнього «кращого життя», яке насправді ніколи не настане.

Роботи Нікити Кадана містять у собі небаудукий відгук на складні й болісні соціально-політичні події сучасності, починаючи від Майдану 2014 р. і до сьогодні: можна згадати арт-проєкти «Межі відповідальності» (2014 р.), «Труднощі профанації» (2015 р.), «Укриття» (2022-2023 рр.). Художник активно досліджує тему насильства і контролю через деконструкцію інституційних і візуальних структур, використовуючи, зокрема, архівні матеріали, документи і медіа. Деконструкцію сучасних реалій також активно здійснює у своїх роботах низка вітчизняних митців та мисткинь, серед яких Данило Галкін, Жанна Кадирова, Алевтина Кахідзе, Марія Куліковська, Зінаїда Кубар, Роман Мінін. Творчість цих та багатьох інших діячів культурно-мистецької сфери не лише формує нові публічні наративи в межах національного дискурсу, але й привертає увагу світової спільноти до подій у країні.

У 2024 р. на щорічному фестивалі *Burning Man* у США представлено мистецький проєкт українського художника Олексія Сая, створений у співпраці із засновником фонду «Повернись живим» Віталієм Дейнегою, – масштабну інсталяцію «I'm Fine». Арт-об'єкт являє собою напис «I'm Fine», його літери виготовлені з реальних артефактів війни: прострілених дорожніх знаків, уламків техніки, пошкоджених металевих об'єктів, зібраних у прифронтових зонах України. Проєкт акцентує увагу на травматичному досвіді українців під час війни. На перший погляд, текст передає звичну ввічливу відповідь на запитання «Як справи?», яка є прийнятною у західному світі. Це свого роду знак, який використовується у комунікації. Проте за допомогою деконструкції звичних сенсів художник переносить цей знак в інший контекст, де висловлювання набуває глибшого, навіть трагічного змісту. Водночас художник наповнює цей напис самоіронією, характерною для українського суспільства. Іронічна стійкість українців змушує глядача замислитися про випробування, які ховаються за звичними словами. Інсталяція продовжує лінію творчого осмислення травматичного досвіду та вкотре демонструє, що мистецтво здатне виступати простором міжкультурної комунікації через персоналізовані висловлювання, перетворювати важкі реалії на потужний інструмент обговорення сучасних подій.

Принципи деконструкції торкаються не лише ідейного змісту творів сучасного мистецтва, але й дозволяють значно трансформувати їхню формальну складову. Використання пластичних можливостей перформансу, технічних можливостей відео-арту, цифрових інсталяцій та доповненої реальності дозволяє митцям і мисткиням звертатися до проблемних питань, які не могли бути повністю розкриті традиційними засобами мистецтва. Водночас традиційні види мистецтва також переживають свої трансформації. Український митець М. Деяк у своїх живописних та скульптурних інсталяціях здійснює деконструкцію поняття художньої форми як такої, трансформує класичні концепції об'єму і матеріалу. Серія «Непередбачувані обставини» (2021 р.) містить абстрактні скульптури, розташовані у міському просторі Києва. Арт-об'єкти символізують складний зв'язок між людиною, її історичним досвідом і сучасністю, вони контрастують із середовищем, що демонструє потенціал мистецтва у деконструкції міського простору.

Висновки. Отже, звернення до принципів деконструкції постає важливим компонентом сучасного візуального мистецтва, зокрема в українській культурі. Деконструкція, як творчий метод сучасних художників, – це не лише руйнування традиційної естетики, але й потужний інструмент публічних висловлювань, соціальної критики, аналізу історико-культурних та соціально-політичних процесів. Українські митці переосмислюють історичне минуле, через деконструкцію знаходять можливість розширювати культурні межі, відновлювати національну пам'ять і вибудовувати нові шляхи для розвитку сучасного мистецтва і культури. Візуальне мистецтво швидко реагує на виклики сучасності та залишається ідейним простором для вивчення, обговорення та трансформації ідентичності у всіх її проявах.

Список використаної літератури

1. Аккаш О. Українське візуальне мистецтво та можливості концептуалізації сучасності. *Сучасне мистецтво*. 2016. Вип. 12. С. 31–42.
2. Безугла Р. Методологічні проблеми сучасного мистецтвознавства: історичні передумови та соціокультурні реалії. *Contemporary Art: зб. наук. пр.*, 2020. Вип. 16. С. 127–137.
3. Буцикіна Є. Про феномен постмодернізму в українському візуальному мистецтві. *Artslooker*. 2021. URL: <https://artslooker.com/pro-fenomen-postmodernizmu-v-ukrainskomu-vizualnomu-mistetctvi/> (дата звернення: 05.10.2024).
4. Герчанівська П. Е. Культурологія: термінологічний словник. Київ : Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. 439 с.
5. Заруцька О. А. Метод деконструкції Ж. Дерріда в постмодерністському мистецтвознавстві кінця ХХ ст. *Гілея: наук. вісник. Зб. наук. пр.* Київ, 2019. Вип. 147 (№ 8). Ч. 2. Філософські науки. С. 57–63.
6. Кушнірук Н. Деконструкція свідомості українців: як сучасне мистецтво рефлексує над радянською спадщиною. *Літопис Незламності: історична агенція*. 2023. URL: <https://litopys.info/articles/dekonstruktsiya-svidomosti-ukrayintsiv-yak-suchasne-mystetstvo-refleksuye-nad-radyanskoju-spadshhynoyu-natalya-kushniruk/> (дата звернення: 01.10.2024).
7. Ложкіна А. Перманентна революція. Мистецтво України ХХ – початку ХХІ століття. Київ : ArtHuss, 2019. 544 с.
8. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія / вид. друге, перероб. і доп. Київ : НАКККіМ, 2016. 352 с., іл.
9. Чуркіна В. Г. Постмодернізм у мистецтві й літературі: традиції та деконструкція. *Джерело педагогічних інновацій*. 2021. № 1 (33). С. 142–146.
10. Coulter-Smith G. Deconstructing installation art. *Brumaria*. 360 p.
11. Deconstruction and the Visual Arts: Art, Media, Architecture, 1993 / Eds. P. Brunett, D. Wills. Cambridge University Press. 328 p.
12. Heikkila M. (2021). Deconstruction and the Work of Art. Lanham. 303 p.

References

1. Akkash O. Ukrainske vizualne mystetstvo ta mozhlyvosti kontseptualizatsii suchasnosti. *Suchasne mystetstvo*. 2016. Vyp. 12. S. 31–42.
2. Bezuhla R. Metodolohichni problemy suchasnoho mystetstvoznnavstva: istorychni peredumovy ta sotsiokulturni realii. *Contemporary Art: zbirnyk naukovykh prats*. 2020. Vyp. 16. S. 127–137.
3. Butsykina Ye. Pro fenomen postmodernizmu v ukrainskomu vizualnomu mystetstvi. *Artslooker*. 2021. URL: <https://artslooker.com/pro-fenomen-postmodernizmu-v-ukrainskomu-vizualnomu-mistetctvi/> (data zvernennia: 05.10.2024).
4. Herchanivska P. E. Kulturolohiia: terminolohichni slovnyk. Kyiv : Natsionalna Akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 2015. 439 s.
5. Zarutska O. A. Metod dekonstruktsii Zh. Derrida v postmodernistskomu mystetstvoznnavstvi kintsia XX st. *Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv, 2019. Vyp. 147 (№ 8). Ch. 2. Filosofski nauky. S. 57–63.
6. Kushniruk N. Dekonstrukttsiia svidomosti ukraintsiv: yak suchasne mystetstvo refleksuiie nad radianskoiu spadshchynoiu. *Litopys Nezlamnosti: istorychna ahentsiia*. 2023. URL: <https://litopys.info/articles/dekonstruktsiya->

svidomosti-ukrayintsiv-yak-suchasne-mystetstvo-refleksuye-nad-radyanskoyu-spadshhynoyu-natalya-kushniruk/ (data zvernennia: 01.10.2024).

7. Lozhkina A. Permanentna revoliutsiia. *Mystetstvo Ukrainy KhKh – pochatku XX stolittia*. Kyiv : ArtHuss, 2019. 544 с.
8. Stanislavska K. I. *Mystetsko-vydovyshchni formy suchasnoi kultury: monohrafiia / vyd. druhe, pererob. i dop.* Kyiv : NAKKKiM, 2016. 352 s., il.
9. Churkina V. H. Postmodernizm u mystetstvi y literaturi: tradytsii ta dekonstruktsiia. *Dzherelo pedahohichnykh innovatsii*. 2021. № 1 (33). S. 142–146.
10. Coulter-Smith G. *Deconstructing installation art*. Brumaria, 2013. 360 p.
11. *Deconstruction and the Visual Arts: Art, Media, Architecture (1994)* / Eds. P. Brunett, D. Wills. Cambridge University Press. 328 p.
12. Heikkila M. *Deconstruction and the Work of Art*. Lanham, 2021. 303 p.

PRINCIPLES OF DECONSTRUCTION IN CONTEMPORARY VISUAL ART: THE UKRAINIAN EXPERIENCE

Kopylova Nadiia – Candidate of Cultural Studies, Senior lecturer of the Department of Fine Arts, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Sapunova Maryna – Candidate of Architecture, Associate Professor of the Department of Fine Arts Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

This article examines the specificity of deconstruction practices in the Ukrainian artists' works from the late 20 to the 21 st century, considering social realities. It has been established that contemporary visual art serves as a tool for the nation's self-identification and a space for reinterpreting narratives and imperatives significant to Ukrainian culture. The main directions of artists' creative activities in this context are examined: the deconstruction of historical experience, the reinterpretation of national cultural symbols and identity; the deconstruction of social and political myths of the past and present; the deconstruction of societal perceptions of gender and gender relations. Postmodern transformations of the artistic space, the emergence of new art forms, and the expansion of new technologies enable artists to conduct profound and multifaceted explorations of today's sociocultural realities.

Key words: deconstruction, contemporary visual art, art practice, Ukrainian culture, identity.

UDK 7.06 (477)

PRINCIPLES OF DECONSTRUCTION IN CONTEMPORARY VISUAL ART: THE UKRAINIAN EXPERIENCE

Kopylova Nadiia – Candidate of Cultural Studies, Senior lecturer of the Department of Fine Arts, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Sapunova Maryna – Candidate of Architecture, Associate Professor of the Department of Fine Arts Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

The aim of the research is to identify and analyze the specifics of deconstruction practices in the Ukrainian artists' works of the late 20 – 21 st centuries, considering national socio-cultural context. The study of contemporary art practices offers valuable insights into the transformations occurring in human consciousness and society.

Methodology of the research. The methodological basis of the article is inherently interdisciplinary, enabling an in-depth analysis of both artistic practices and the cultural contexts in which they emerge. The theoretical basis of the study is based on the philosophical method of deconstruction by Jacques Derrida, art history studies and cultural studies by Ukrainian and Western European researchers. The methodological basis is strengthened by semiotic analysis, gender analysis, discourse analysis. These methods allowed us to explore the national, symbolic and gender aspects of contemporary visual art, and to analyze its public narratives.

Results. The study concludes that the principles of deconstruction in contemporary art practices not only transform traditional aesthetics but also serve as a powerful tool for constructing national identity and reinterpreting historical, political, and socio-cultural experiences. Contemporary artists actively employ deconstruction principles to articulate public statements and ensure their voices resonate within the global community.

The novelty. The study enabled the authors to identify and systematize the main directions of creative deconstruction practiced by Ukrainian artists. This approach highlights the most sensitive aspects of Ukrainian history, culture, and artistic creativity that remain highly relevant today. The research contributes to the advancement of scientific knowledge regarding the application of deconstructivist methods in Ukrainian art practices and clarifies their impact on the evolution of contemporary visual art.

The practical value. The results of the research can serve as a foundation for further analysis of contemporary Ukrainian art and provide recommendations to artists, curators, and cultural institutions on promoting creativity that incorporates the principles of deconstruction and embraces new approaches to art.

Key words: deconstruction, contemporary visual art, art practice, Ukrainian culture, identity.

Надійшла до редакції 22.11.2024 р.